

MUKAYESELİ HUKUK İLE İLGİLİ İKİ KONGRE

Dr. Tuğrul ANSAY

1. Milletlerarası VIII'inci Mukayeseli Hukuk Kongresi :

Milletlerarası Mukayeseli Hukuk Akademisi (International Academy of Comparative Law) nin 4 yılda bir tekrarlanan kongrelerinden 8 incisi İtalya'nın Pescara şehrinde 29 Ağustos - 5 Eylül 1971 tarihleri arasında yapıldı. Kongreye çeşitli ülkelerden pek çok bilim adamı katıldı. Türkiye'yi temsil edenler ise Prof. Dr. Halit Kemal Elbir, Doç. Dr. Ergun Özsunay ve Prof. Dr. Tuğrul Ansay olmuştur.

Kongre'de bilimsel toplantılara 31 Ağustos Pazartesi günü başlandı. Aşağıda listesini verdiğim konularda genel raporlar okunu tartışmalar yapıldı.

Grup I

- A. Hukuk Tarihi ve Etnoloji
 1. Karar derlemelerinin tarihi temelleri ve bağlayıcı kudreti
 2. Bizans hukukunun kaynaklarının sistemi
 3. Kilise hukukunun kodifikasyonu
- B. Hukukun Genel Teorisi ve Hukuk Felsefesi
 1. Çağdaş hukuk sistemlerinde hukukun yazılı olan ve olmayan kaynaklarının ilişkisi
 2. «Equity» nin çeşitli hukuk sistemlerindeki yeri
 3. Toplumun sosyal ve ekonomik gelişmesi ile hukukun gelişmesi arasındaki ilişki
- C. Mukayeseli Hukuk : Metodu ve hukukların birleştirilmesi
 1. Yabancı hukukun toptan alınması
 2. Sosyolojik araştırma metodu ve mukayeseli hukuk
 3. Birleştirme hareketlerinde çalışan örgütler nelerdir ve bunların görevleri ne olmalıdır?

Grup II**A. Medeni Hukuk**

1. Haksız fiillerde sorumluluk, sigorta ve sosyal sorumluluk
2. Biyoloji ve modern tıbbın özel hukuka etkisi
3. Kat mülkiyeti ve yatay müşterek mülkiyet
4. Tip sözleşme ve ihtihaki sözleşmeler

B. Devletler Özel Hukuku

1. Yabancı ilâm ve hakem kararlarının tanınması
2. Maddî özel hukukun yeknesak kaidelerinin bölgesel kısmî uygulanma alanı

C. Medeni Usul Hukuku

1. İhtilâfların yargı yolu dışında çözümlenmesi (tahkim hariç)
2. Yazılı ve sözlü yargılama usulü

D. Tarım Hukuku

1. Tarıma müsait toprakların en iyi şekilde kullanılması

Grup III**A. Ticaret Hukuku**

1. Şirket idaresinde devamlılığı sağlayan örgütsel usuller
2. Kredi kartları
3. Charter parti ve taşıma mukavelesinin birbirinden tefriki

B. Fikrî Haklar

1. Know - how'un korunması

C. İş Hukuku

1. Hizmet akdinin hükümlerinin geri bırakılması ve ke-silmesi
2. Geçici istihdam

D. Hava Hukuku

1. Supersonik uçuşların sebep oldukları zararlardan dola-yı sorumluluk

Grup IV**A. Devletler Genel Hukuku**

1. Milletlerarası müessese ve teşekküllerin fiillerinin hu-kuki nitelikleri ve bunların iç hukukdaki etkileri

2. Bölgesel işbirliğinin geleneksel devlet kavramına etkileri

B. Anayasa Hukuku

1. Anayasada yorum
2. Kanunkoyuculuk fonksiyonunun, kanunkoyucu ve ile idare arasında bölünmesinde çağdaş eğilimler
3. Kilise ve Devlet arasındaki ilişkiler

C. Kamu Hakları

1. Haber alma hürriyetinin sınırlandırılması (basın, radyo, film ve televizyon)

D. İdare Hukuku

1. İdarî eylemlere kişilerin katılması
2. İdarî işlemlerde gerekçenin belirlenmesi

E. Vergi

Gelirler ve meslek sırrı

Grup V

A. Ceza Hukuku

1. Tıbbi ve biyolojik ilerlemenin ceza hukukuna etkisi
2. Ceza hukukunda ülkesellik prensibi
3. Zaruret hali

B. Ceza Usulü

1. Kesin hükümden önceki tutuklama
2. Savunma hakkı

«Şirketlerin idaresinde devamlılığı sağlayıcı örgütsel usuller» konusundaki toplantıda genel raportör Prof. Conard'ın raporu okunduktan sonra ülke raportörleri de kendi raporlarını ayrıca kısa bir şekilde açıklamışlardır. Başkanın daveti üzerine ben de Türk hukuku bakımından izahatta bulundum. Yönetimde devamlılığın sağlanmasına ilişkin düşüncelerimi belirttim; yapmış olduğum anonim şirketlerle ilgili bir ankette elde ettiğim sonuçlar hakkında bilgi verdim.

Tartışmalar genellikle yöneticilerin azli, görev süresi, pay sahiplerinin yönetime etkileri üzerinde oldu. Yönetimde iki kademeli esas (Alman sistemi) ve müessesesevi yatırımcılar (emekli sandıkları, yardım sandıkları, vakıflar, bankalar v.s.) gibi konularda da görüşler teati edildi. Yöneticileri seçeceklerin bağımsız hareket etmelerini sağlayacak tedbirlerin önemi üzerinde de duruldu.

«Yabancı ilâm ve hakem kararlarının tanınması» konulu toplantı için ben de bir tebliğ vermiştim. Bu toplantıda genel raportör Prof. Correia çok uzun bir konuşma yaptığından ülke tebliğleri ayrıca özetlenmeden tartışmalara geçildi. Özellikle yabancı mahkeme kararlarında kesinlik, nafakaya ilişkin ilâmların durumu, kamu düzeni, milletlerarası antlaşmalar ve bilhassa Avrupa Ekonomik Topluluğu Antlaşması karşısında ilâmların tenfizi konuları üzerinde duruldu.

Hukukların birleştirilmesi ile ilgili toplantıda ise (I, C, 3) çeşitli bölgeler için farklı birleştirme metodlarının uygulanması, hukukların birleştirilmesinde bugüne kadar uygulanan metotlar (Birleşmiş Milletler'de Milletlerarası Ticaret Hukukunun birleştirilmesi çalışmaları), milletlerarası antlaşmalar yerine model kanunların hazırlanması, model kanunların kurullar tarafından değil tek kişi tarafından yapılması, bazı hukuk dallarının birleştirmeye daha yatkın olduğu görüşleri ortaya atıldı; Afrika ülkelerinde hukukun birleştirilmesi çalışmaları hakkında açıklamalarda bulunuldu.

«Yabancı hukukun toptan alınması» (Resepsiyon) konulu toplantıda Prof. Blagojevic'in genel raporundan sonra ülkelere ait tebliğler de okundu. Bu arada Doç. Dr. Ergun Özsunay da kendi tebliğini açıkladı. Özellikle Prof. Stone Louisiana'da Fransız hukukunun uygulanması ile ilgili tecrübeleri, Kanada temsilcisi ise Quebec'deki durumu anlattı. Prof. Allott da Afrika ülkelerinden resepsiyon örnekleri verdi ve genellikle bunun aleyhinde konuştu.

2. Hukuk Fakülteleri İkinci Avrupa Kongresi :

Hukuk Fakülteleri İkinci Avrupa Kongresi 14-16 Nisan 1971 tarihlerinde Strasburg'da toplanmıştır. Avrupa Konseyi Hukuk Dairesi Başkanı Golsong tarafından düzenlenen bu konferansa Konsey üyesi ülkelere, parlamentodaki temsilcileri sayısı kadar delege ile, bazı ilmi araştırma merkezlerinden ve milletlerarası örgütlerden delege davet edilmiştir. Türkiye'yi 10 kişi yerine İstanbul Hukuk Fakültesinden 5 ve Ankara Hukuk Fakültesinden 3 delege olmak üzere 8 kişi temsil etmiştir.

Kongre 15 Nisan 1971 Çarşamba günü açılış toplantısı ile başladı, daha sonra Prof. Kelly'nin «Birinci Kongre'de yapılan tavsiyelerin uygulamadaki durumu» hakkında ki tebliği okundu ve tartışmalar yapıldı. Müteakiben delegeler kongrede ele alınacak ana konuların tartışmalarını yapabilmek için üç ayrı gruba ayrıldılar.

A grubunun konusu Avrupa Hukukunun Okutulması idi. Bu gruba Türkiye'den Prof. Dr. N. Kunter, Doç. Dr. M. Özyörük ve Prof. Dr. T. Ansay katıldılar. Avrupa Hukukunun Okutulması genel konusu altında, önce, 15 Nisan öğleden sonra Prof. Dominicé'in «Avrupa hukuku için asgari müfredat programı» isimli tebliği okundu ve tartışmalar yapıldı. Daha önce Avrupa Konseyi üyesi ülkelerin hukuk fakültelerine yollanmış olan anket formlarından alınan cevaplara göre hazırlanan bir müfredat programı da tebliğe eklenmişti.

16 Nisan Perşembe günü Prof. Constantinesco «Avrupa ülkeleri mukayeseli hukukunun okutulması için ders kitapları ve yabancı hukuk terimleri» adlı tebliğini, Prof. Norgaard ve Prof. Wegan «Avrupa ülkeleri hukuklarının yakınlaştırılması ve birleştirilmesinde hukuk fakültelerinin rolü ve yakınlaştırma çalışmaları için olgunlaşmış konular» adlı tebliğlerini açıkladılar. Tartışmalar yapıldıktan sonra grup tarafından karar suretleri hazırlanıp başkahlğa iletildi.

B Grubu «öğretim üyeleri ve öğrencilerin değiş dokuşu» konusunu ele aldı. Bu başlık altında Prof. Maas ve Mac Gibbon, Avrupa üniversiteleri arasında öğretim üyesi mübadelesi, öğrenciler için kısa süreli burs olanakları ve başka ülkelerdeki öğrenim ile diplomaların muadeleti konularında tebliğlerini vermişlerdir.

C. Grubu ise hukuk eğitiminin çağdaş toplumun ihtiyaçlarına uydurulmasına taallük etmekteydi. Bu konuda Prof. Chloros, Prof. Monaco, Prof. Schneider ve Prof. Vedel tebliğler vermişlerdir.

16 Nisan 1971 Cuma günü yapılan müşterek toplantıda karar suretleri görüşülmüş ve aşağıda özeti verilen sonuçlara varılmıştır :

A Grubu : Avrupa ülkeleri hukuku hakkında yazılmış ders kitapları ile Avrupa örgütleri ve bunların hukuklarını inceleyen ders kitaplarını ve belgeler koleksiyonlarını saptamayı, bu alanlarda yeterli ders kitapları yoksa bu kitapların yazılmasının teşvikini, tercümesini finanse etmeyi, yabancı hukuk terimleri sözlükleri hazırlanması çarelerini incelemeyi;

Lisans düzeyinde Avrupa örgütleri hukukunun, bu örgütlerce yaratılan hukukun ve Avrupa ülkeleri hukukunun mukayeseli olarak okutulmasını sağlamayı kararlaştırmıştır.

B Grubu, Avrupa ülkeleri hukuku fakülteleri mensuplarının diğer ülkelerde ders verebilmelerini sağlamak için Avrupa Konseyi

nezdinde bir büro kurulmasını sağlamayı, hukuk öğrencilerinin başka ülkelerde de eğitim görmesini teşvik etmeyi;

C Grubu ise, hukuk eğitimindeki yeni gelişmeleri tartıştıktan sonra Avrupa Konseyi yetkili organlarının dikkatini bu alandaki sorunların sürekli bir şekilde incelenmesi gereğine çekmeyi kararlaştırmıştır.

Kongrenin bilimsel kongrelerden farklı bir yönü gözümüze çarpmıştır. Kongreyi Avrupa Konseyi gibi siyasal bir örgüt düzenlemiştir. Davetliler ise bilim adamlarıdır ve bir kısmı mukayeseli hukuk alanındaki daha önceki çalışmaları ile temayüz etmişlerdir. Kongreyi düzenleyenlerin «Avrupa Hukuku» ndan anlamak istediği ile mukayeseli hukukçuların düşündükleri birbirlerine her zaman uyamamıştır. Öncekiler hukuk fakültelerinde Avrupa örgütleri hukukunun ve bu örgütler tarafından yaratılan hukukunun okutulmasını arzulamışlar, halbuki mukayeseli hukukçular ise Avrupa ülkelerinin iç hukuklarının mukayesesine ve buradan hareketle hukukların birleştirilmesine ağırlık vermek istemişlerdir.

İkinci olarak, toplantılardaki tebliğ ve tartışmalarda Avrupa Konseyi üyesi ülkelerin iktisadi, kültürel ve sosyal bakımlardan ve konuşdukları dil bakımından gruplaştırılabilecekleri gerçeğine yeteri kadar önem verilmemiştir. Üye ülkelerin bir çoğundaki dini ve kültürel sosyal şartlarda da bir yakınlık doğurmuş, bu şartların etkilediği hukuklar da birbirlerine benzemiştir. Bu ülkelerin eriştikleri iktisadi aşamalar da hukukların mukayesesinde ve özellikle birleştirilmesinde önemle nazara alınması gereken etkenlerdir.

Diğer taraftan, konuşulan dilin farklı oluşu da sorunların çözümlenmesinde hesaba katılmak gerekir. Yaygın batı dillerinin konuşulduğu ülkelerin hukukları hakkında yazılmış yeteri kadar genel hukuk kitapları mevcuttur. Örneğin Fransız, Alman ve İngiliz hukuklarının yabancı hukukçular tarafından incelenmesi mümkündür. Oysa Türk hukuku hakkında yazılmış türkçe kitapları bir yabancıya okuyabilme olanağı çok azdır. Bu nedenle yabancı hukuk ve mukayeseli hukuk çalışmalarında dili az konuşulan ülkelerin hukuklarına ağırlık verilmek gerekecektir.